

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه

رساله سطح ۳

راهبردهای تبدیل آموزه‌های دینی به رفتار دینی

استاد راهنما: حجت‌الاسلام والمسلمین محمد شب‌دینی

استاد مشاور: حجت‌الاسلام والمسلمین محمود پاکیزه

محقق: رسول جذب

سال تدوین: ۱۳۹۶

چکیده

از آنجا که مطلوب نظام اندیشه اسلامی تحقق رفتار دینی در افراد هست و در آیات الهی و روایات اسلامی در خصوص اهمیت و جایگاه عمل و رفتار دینی مطالب بسیار فراوانی آمده است و از طرفی تحقق رفتار دینی نیز مبتنی بر سه امر بینش، گرایش و کنش می‌باشد. با توجه به همین اصل اساسی در این پایان‌نامه با نگاه محتوایی به متون دینی راهبردهای تبدیل آموزه‌های دینی به رفتار دینی مورد بررسی قرار گرفته شده و به سه راهبرد کلی تقسیم گردیده است. در ابتدای بحث به تبیین مصادیقی از آموزه‌های دینی و جایگاه محوری عمل و رفتار پرداخته شد و بسترهایی که زمینه‌ساز تبدیل و تغییر آموزه دینی به رفتار دینی است همچون خانواده، جامعه، مصاحبت و پیوند با نیکان، محیط مدرسه، گروه همسالان و دوستان و ابزارها و رسانه‌های ارتباط جمعی مورد بررسی قرار گرفت. این پایان‌نامه، راهبرد تبدیل را در سه مقوله تحلیل و بررسی می‌نماید تا فرد صرفاً حامل داده‌های دینی نباشد. یک: راهبرد شناختی بینشی، در این راهبرد به تبیین موضوعاتی همچون معرفت الله، تفکر، علم، توجه دادن به معاد و آخرت‌اندیشی، پیش‌بینی پیامد و خود ارزش بخشی پرداخته شده و راه رسیدن به مقصد را که همان ظهور رفتار دینی است؛ با اعطاء و ازدیاد بینش فرد، هموار می‌نماید. راهبرد دوم گرایشی است. این راهبرد به شرح گزاره‌هایی پرداخته که میل به عمل را در انسان شعله‌ور می‌نماید. از جمله راهبردهای سوق‌دهنده به سوی بروز رفتار دینی در فرد را می‌توان به انذار و تبشیر، ایمان، معاد باوری، تربیت محبت محور، انگیزه و حیا اشاره نمود. راهبرد سوم، راهبردهای رفتاری و کنشی است که به بیان مؤلفه‌های تسهیل‌کننده جهت تبدیل آموزه‌های دینی به رفتار دینی، همچون تقوا، شکرگزاری، تقویت اراده، نماز، الگو پردازی و امر به معروف و نهی از منکر پرداخته است. این تحقیق با هدف تبیین عوامل تسهیل‌کننده و پیش‌برنده برای نیل به شکل‌گیری و تحقق رفتار دینی در فرد، نگاشته شده است. روش این پژوهش نیز توصیفی، تحلیلی و تلفیقی می‌باشد که با استفاده از منابع کتابخانه‌ای سایت‌ها و نرم‌افزارهای مربوط به علوم انسانی، تفسیری و روایی جمع‌آوری گردیده است که می‌تواند جهت استفاده و بهره‌مندی مبلغین، مربیان، مشاوران تربیتی در عرصه‌های تبلیغی آموزشی، پژوهشی مفید واقع گردد.

واژگان کلیدی: راهبرد، تبدیل، آموزه، دین، آموزه دینی، رفتار، رفتار دینی.

مقدمه ۱

فصل اول: کلیات تحقیق و مفاهیم

الف: کلیات ۳

۱. بیان مسئله ۳

۲. پرسش‌های تحقیق ۳

۳. کاربرد نتایج تحقیق ۴

۴. اهمیت و ضرورت تحقیق ۴

۵. اهداف تحقیق ۴

۶. فواید تحقیق ۵

۷. پیشینه تحقیق ۵

۸. روش ۶

ب: مفاهیم ۷

۱. راهبرد ۷

۲. تبدیل ۱۰

۳. آموزه ۱۲

۴. دین ۱۴

۵. رفتار ۱۶

۶. رفتار دینی ۱۷

۷. آموزه دینی ۱۷

فصل دوم: مصادیق آموزه‌های دینی و جایگاه عمل و رفتار

مصادیق آموزه‌های دینی ۲۰

۱. جهاد ۲۰

۲. شهادت ۲۱

۳. صبر و شکیبایی ۲۲

۴. دعا ۲۳

۵. احسان و خدمت به خلق ۲۴

۶. روزه ۲۵

۷. علم‌آموزی ۲۶

۲۷	۸. ولایت مداری
۲۹	۹. انتظار مصلح
۳۰	اهمیت و جایگاه عمل و رفتار
۳۱	۱. اصالت و اهمیت عمل
۳۲	۲. میزان ارزش انسان درگرو عمل
۳۲	۳. ملاک پاداش و کیفر درگرو عمل
۳۳	۴. عمل شایسته، هدف آفرینش انسان
۳۳	۵. رابطه عمل باایمان

فصل سوم: زمینه‌ها و بسترهای تبدیل آموزه‌های دینی به رفتار دینی

۳۷	الف) بسترهای بیرونی
۳۷	۱. خانواده
۴۰	۲. جامعه
۴۱	۳. مصاحبت و پیوند با نیکان
۴۳	۴. محیط مدرسه
۴۵	۵. گروه همسالان و دوستان
۴۶	۶. ابزارها و رسانه‌های ارتباط جمعی
۴۶	ب) توانمندی‌های ویژه‌ی نفس
۴۷	۱. مشارطه
۴۸	۲. مراقبه
۴۸	۳. محاسبه
۴۹	۴. معاتبه
۵۰	۵. خودباوری
۵۲	ج: برداشتن موانع
۵۲	۱. غفلت
۵۳	۲. وسوسه‌های شیطان
۵۳	۳. معاشرت با ناهلان
۵۴	۴. دنیاگرایی

فصل چهارم: راهبردهای بینشی تبدیل آموزه‌های دینی به رفتار دینی

۵۸	راهبردهای بینشی
----	-----------------

۵۸	۱- معرفت الله.....
۶۱	۲. تفکر.....
۶۶	۳. راهبرد علم.....
۶۸	۴. راهبرد توجه دادن به معاد و آخرت اندیشی.....
۷۰	۵. پیش بینی پیامد.....
۷۲	۶. خود ارزش بخشی.....

فصل پنجم: راهبردهای گرایشی تبدیل آموزه‌های دینی به رفتار دینی

۷۷	راهبردهای گرایشی.....
۷۷	۱. انذار و تبشیر.....
۸۲	۲. ایمان.....
۸۴	۳. معاد باوری.....
۸۶	۴. تربیت محبت محور (مهرورزی).....
۸۹	۵. انگیزه.....
۹۲	۶. حیا.....

فصل ششم: راهبردهای کنشی تبدیل آموزه‌های دینی به رفتار دینی

۹۶	راهبردهای کنشی.....
۹۶	۱. تقوا.....
۹۹	۲. شکرگزاری.....
۱۰۱	۳. تقویت اراده.....
۱۰۲	۴. نماز.....
۱۰۵	۵. الگوگیری.....
۱۰۹	۶. امر به معروف و نهی از منکر.....
۱۱۲	جمع بندی و نتیجه گیری.....
۱۱۳	منابع و مأخذ.....

مقدمه

قلمروی دین و آموزه‌های آن تمام ابعاد زندگی فردی و اجتماعی بشر را در برمی‌گیرد. فرد متدین متوجه حقانیت دین و دستورات آن هست ولی نمی‌تواند نتیجه‌ی لازم را بگیرد و دانایی‌های وی به دارایی تبدیل نمی‌شود. با توجه به اینکه در هر زمان تعلیمات دینی از کودکی به انسان‌ها آموزش داده می‌شود، چرا مصیبت‌های انسان‌ها همچنان باقی است؟ قطعاً امروزه در اغلب کشورهای اسلامی، قریب به اتفاق کودکان از آغاز زندگی تعلیمی، در فضای فرهنگی تربیت دینی قرار می‌گیرند و به طور رسمی و غیررسمی آموزش می‌بینند؛ منتها آثار تربیت دینی آن‌ها رضایت‌بخش نیست. مصداق آن‌هم خلاف‌هایی است که از راه رسانه‌ها متوجه آن‌ها می‌شویم. در دیدگاه توحیدی، انسان موجودی است که سعادت او با نیکی دنیا و آخرت معنا می‌یابد. این نکته هم در اثر عمل و ملتزم بودن به آموزه‌های دینی حاصل می‌شود از این جهت تبیین عوامل تسهیل‌کننده و پیش برنده جهت رسیدن فرد متدین به مقصد که همان ظهور و تحقق رفتار دینی در وی هست؛ امری ضروری و بایسته پژوهش است. در نتیجه هدف از این تحقیق رفع شکاف بین آموزه دینی و رفتار دینی است به عبارت دیگر تحقیق حاضر درصدد تبیین عوامل و مؤلفه‌های محوری جهت پایبندی و التزام فرد به آموزه‌های دینی هست. ما در این تحقیق با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و نرم‌افزارهای علمی و بر اساس آیات و روایات اسلامی، درصدد بحث و بررسی عوامل و مؤلفه‌های مبین و تسهیل‌کننده، جهت رفع شکاف بین آموزه و رفتار و سوق دادن فرد متدین به انجام آموزه‌های دینی با نگاه راهبردی هستیم.

تحقیق حاضر در شش فصل به تبیین راهبردهای تبدیل آموزه‌های دینی به رفتار دینی خواهد پرداخت. در فصل اول به کلیات، بیان مفاهیم واژگان کلیدی تحقیق از نظر لغوی و اصطلاحی اشاره خواهد شد. در فصل دوم مصادیق آموزه‌های دینی و جایگاه عمل و رفتار مورد بررسی قرار خواهد گرفت. فصل سوم نیز به بیان زمینه‌ها و بسترهای تبدیل آموزه‌های دینی به رفتار دینی می‌پردازد. فصل چهارم درصدد بیان راهبردهای بینشی تبدیل آموزه‌های دینی به رفتار دینی است. فصل پنجم به راهبردهای گرایشی تبدیل آموزه‌های دینی به رفتار دینی اشاره دارد و در فصل ششم که فصل پایانی این تحقیق خواهد بود، راهبردهای کنشی تبدیل آموزه‌های دینی به رفتار دینی بیان می‌گردد.

از خدا می‌طلبم که این اثر را برای عموم دوستداران معارف اسلامی آگاهی‌بخش و معرفت‌آفرین قرار داده و برای این جانب تذکر و کمک‌کاری باشد تا شاهد التزام افراد جامعه اسلامی به آموزه‌های دینی که مطلوب اسلام ناب یعنی همان فرهنگ تشیع است؛ باشیم. انشاء الله